

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีกับบทบาททางสังคมของชาวไทย ที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

Beliefs and Rituals Related to Animism and the Social Role of Thai Buddhists in Thung Yai District, Nakhon Si Thammarat Province

จุฑาทิพย์ ไกรนรา^{1*}

Juthathip Grainara^{1*}

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the beliefs and rituals associated with spirit worship among Thai Buddhists in Thung Yai District, Nakhon Si Thammarat Province, and 2) study the social role of Thai Buddhists' beliefs and rituals related to the worship of spirits in Thung Yai District. A qualitative research methodology was used in this study, along with cultural concepts such as the human code of thought, Structural Functionalism, and Functionalism. The researcher chose the Prik Subdistrict in Nakhon Si Thammarat Province as the research area. The purposive sampling method was chosen because it was in an area with a large Buddhist population. Data were collected from target groups aged 50 and higher. The sample group included expertise cohorts, practitioners, and related groups. An observation form, an interview form, and a camera were

¹วิชาเอกภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต อ.เมืองภูเก็ต จ.ภูเก็ต 83000

¹Major in Thai Language, Faculty of Education, Phuket Rajabhat University, Mueang Phuket District, Phuket Province 83000

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: Juthathip.g@pkru.ac.th)

รับบทความวันที่ 13 พฤษภาคม 2565 แก้ไขวันที่ 12 สิงหาคม 2565 รับลงตีพิมพ์วันที่ 15 สิงหาคม 2565

used as research instruments. The researcher gathered field data through interviews, group discussions, and observation, in addition to studying the documented information and presenting the research findings using the descriptive analysis method.

The study revealed:

1. The people in our study believe in spirits and believe that there are 30 different types of ghosts. These ghosts are classified into three categories: good ghosts, semi-good ghosts, and bad ghosts.
2. Three types of rituals worshipping ghosts by the the subjects were occupation rituals, life rituals, and miscellaneous rituals.
3. The social role of beliefs and rituals related to spirit worship of the subjects appeared in all seven positions; namely, the role of natural resources preservation, professions, health care, motivation, individual empowerment, gambling, and the responsibility of married life and one's household.

Keywords: *Beliefs, Rituals, Spiritualism, Social Norms, Nakhon Si Thammarat*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) เพื่อศึกษาบทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพอธิบายผ่านแนวคิดวัฒนธรรมคือรหัสความคิดของมนุษย์ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม และทฤษฎีหน้าที่นิยม ผู้วิจัยเลือกพื้นที่การวิจัยเป็นตำบลปรัก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะเป็นพื้นที่ที่มีประชากรนับถือศาสนาพุทธเป็นจำนวนมาก โดยใช้กลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล ซึ่งมีอายุ 50 ปีขึ้นไป เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และกล้องถ่ายรูป ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกต ประกอบกับการศึกษาข้อมูลเอกสารแล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า

1. ชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อเรื่องผี ทั้งหมด 30 ชนิด ซึ่งมีต่าง ๆ เหล่านี้ แบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ ผิด ผีกึ่งดีกึ่งร้าย และผีร้าย
2. พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือ “ผี” ของชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ พิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต และพิธีกรรมเบ็ดเตล็ด

3. บทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏทั้งหมด 7 บทบาท ได้แก่ บทบาทเกี่ยวกับการดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ บทบาทเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ บทบาทเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ บทบาทเกี่ยวกับการสร้างขวัญและกำลังใจ บทบาทเกี่ยวกับการสร้างพลังอำนาจของบุคคล บทบาทเกี่ยวกับการเสี่ยงโชคเสี่ยงทาย และบทบาทเกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่/การครองเรือน

คำสำคัญ: ความเชื่อ พิธีกรรม การนับถือผี บทบาททางสังคม นครศรีธรรมราช

บทนำ

ความเชื่อเรื่องผีเป็นสิ่งที่หยั่งรากลึกในจิตใจของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งวิทยาศาสตร์ไม่สามารถพิสูจน์ได้และไม่สามารถปฏิเสธได้เช่นเดียวกัน ก่อนที่จะรับเอาศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธเข้ามาในสังคม แม้ในระยะต่อมาจะมีความเชื่อด้านอื่น ๆ เช่น ความเชื่อเรื่องหินมงคล ความเชื่อเรื่องตะกรุด ความเชื่อเรื่องเหล็กไหล ฯลฯ เข้ามา และเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมมากขึ้น แต่คนไทยส่วนใหญ่ก็ยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีกันอยู่มาก เพียงแต่ปรับเปลี่ยนไปบ้างเท่านั้น ดังที่ Phongpit (1999) ชี้ว่า คนไทยนับถือ “ผี” ก่อนที่ศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาจะเข้ามาในเมืองไทย จนเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้นมาตามลำดับ โดยที่ชาวไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะ คนชนบทไม่ได้ละทิ้งความเชื่อและวิถีปฏิบัติดั้งเดิมไป มีแต่การปรับเปลี่ยนให้เข้ากับความเชื่อใหม่ อย่างไรก็ดี ชาวพุทธทั้งในชนบทและในเมืองต่างก็ถือว่าพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ อยู่เหนือผีทั้งหลาย ไม่ว่าจะโดยอำนาจบารมีหรือความศักดิ์สิทธิ์ การนับถือผีเริ่มจะเปลี่ยนไปจากกระบวนทรรศน์เดิมสู่กระบวนทรรศน์ใหม่ของสังคมใหม่ ซึ่งมีสังคมเมืองเป็นตัวแบบ มีรากฐานอยู่ที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เรื่องผีจึงกลายเป็นเรื่อง “ไสยศาสตร์” ที่ว่าด้วยอำนาจลึกลับที่ผู้คนพยายามหาวิธี “ใช้” (Manipulate) เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองมากกว่าที่จะเคารพนับถือด้วยความยำเกรง และเพื่อเอกภาพ และดุลยภาพแห่งชีวิตเหมือนแต่ก่อน ความสัมพันธ์ของคนในสังคมและคนกับธรรมชาติได้เปลี่ยนไปตามกระบวนทรรศน์ใหม่ แต่รากเหง้าความเชื่อดั้งเดิมไม่ได้หมดไปเพราะกระบวนทรรศน์ซึ่งมีวิทยาศาสตร์เป็นรากฐานก็ไม่สามารถให้คำตอบแก่ชีวิตมนุษย์ในทุกเรื่องทุกอย่างและทุกมิติ ความลึกลับ และปัญหาสารพันยังคงมีอยู่ต่อไป ผีจึงยังคงอยู่กับคนต่อไปเช่นเดียวกัน แต่เปลี่ยนบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์กับผู้คน รวมทั้งจำนวนก็เปลี่ยนไป ผีหลายตนก็ถูกกลืนเลือนหรือเลิกการนับถือไป

อำเภอทุ่งใหญ่ เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ อีกทั้งยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับผีและนับถือผีอย่างแพร่หลาย เช่น แม่หนูยี่ ผีแม่ซื่อ ผีครูหมอ ผีตายาย ผีชิน เป็นต้น ดังที่ Rueangnarong (2016) กล่าวว่า คนได้มีความเชื่อที่สืบทอดกันมา โดยยึดมั่นว่าความเชื่อจะช่วยให้ปลอดภัยและมีความสุขในชีวิต หนึ่งในความเชื่อของคนใต้ก็คือความเชื่อเรื่องผีสามเทวดา ได้แก่ ผีแม่ซื่อ ผีครูหมอ ผีตายาย และเทวดา ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับผีและการนับถือผีนำมาซึ่งพิธีกรรมที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างช้านาน เพื่อเป็นการเซ่นสรวงบูชาและวิงวอนให้ผีที่ตนนับถือได้ช่วยเหลือ บันดาลสุขให้ชีวิตประสบพบเจอแต่ความสุขความเจริญ ให้พ้นจากเหตุร้าย

ต่าง ๆ ไม่เว้นแม้แต่คนในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชด้วย เช่น พิธีไหว้ตายาย พิธีเซ่นแม่หน้อย พิธีเซ่นผีจีน พิธีไหว้ครูหมอโนรา เป็นต้น ดังที่ Phromkaew (2001) กล่าวว่า ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีปรากฏให้เห็นทั่วไปในภาคใต้ และมีบทบาทต่อชีวิตและสังคมของผู้คนในภูมิภาคนี้เป็นอย่างมากสืบต่อมาช้านานจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในกลุ่มชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธซึ่งเป็นกลุ่มชนส่วนใหญ่ในภาคใต้นั้น มีความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเรื่องนี้แพร่หลายมาก จึงสะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ (Concept) ที่มีต่อธรรมชาติได้ระดับหนึ่ง การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะทำให้สามารถเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ ได้อย่างลุ่มลึกและชัดเจน

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีมีบทบาทในสังคมของชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก โดยเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น มีบทบาทเกี่ยวกับการดูแลรักษาธรรมชาติ มีบทบาทในการใช้ชีวิตคู่และการครองเรือน มีบทบาทในการประกอบอาชีพ และมีบทบาทในการรักษาสุขภาพ เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Nankhantee (2018) ที่ว่า บทบาทและความสำคัญของการนับถือผี ประกอบด้วย 1) บทบาทต่อการรักษา ในปัจจุบันชาวบ้านมีความรู้ด้านการแพทย์มากขึ้น แต่มุมมองและการเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของความเจ็บป่วยยังคงมีกรอบความคิดของอำนาจเหนือธรรมชาติ จึงทำให้ชาวบ้านบางคนเข้ามาพึ่งอำนาจของผี แม้ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจะได้ผล แต่สิ่งที่พบคือ ความรู้สึกสบายใจ คลายกังวล 2) บทบาทต่ออาชีพ ในปัจจุบันชุมชนบ้านเนินสะอาดมีผู้คนหลากหลายอาชีพ เช่น ค้าขาย ช่างเสริมสวย ช่างมรดก คนเหล่านี้บนบาน ขอพึ่งบารมี เพื่อขอให้ประสบผลสำเร็จในการทำธุรกิจ 3) บทบาทต่อการเดินทาง ชาวบ้านมักบนบานเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจต่อเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดคะเนล่วงหน้าได้ ทำให้เกิดกำลังใจที่ดี และ 4) บทบาทต่อการจัดระเบียบและควบคุมทางสังคม การยึดถือจารีตประเพณี ข้อห้าม หลักธรรมทางพุทธศาสนา มาปฏิบัติใช้ โดยผีปูดตาเป็นผู้ควบคุมลงโทษผู้ที่กระทำผิด ทำให้เห็นได้ว่าชาวบ้านเนินสะอาดยังคงนับถือผีเพื่อธำรงวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนสืบไปภายใต้บริบทเงื่อนไขปัจจัยของชุมชนที่เป็นพลวัตอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chuenka (2021) ที่พบว่า คนในชุมชนบางปลานับถือตัวละครพระรามและพระลักษมณ์จากเรื่องรามเกียรติ์ในฐานะตัวละครศักดิ์สิทธิ์ที่เป็น “ผีอารักษ์” ของชุมชน โดยมีเจิวัดไม้ตะเคียนคู่เป็นสัญลักษณ์ และมีความสำคัญในระดับสูงกว่าผีอารักษ์อื่น ๆ ในชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า มีการนับถือตัวละครแม่สีดา แม่เบญจกาย พ่อสุครีพ พ่อหนุมาน และพ่อขมพูพาน ในฐานะบริวารของเจ้าพ่อพระราม-พระลักษมณ์อีกด้วย ทุกปีคนในชุมชนจะช่วยกันจัดประเพณีแห่เจิวัดเจ้าพ่อพระราม-พระลักษมณ์ ในวันที่ 15 - 16 เมษายน แบ่งได้เป็น 3 พิธีย่อย คือ พิธีบวงสรวง พิธีแห่เจิวัด และพิธีเจริญพระพุทธรูป สื่อกความหมายถึงการบวงสรวงเจ้าพ่อ เจ้าแม่ และเชิญเจ้าพ่อเจ้าแม่แห่แหนเพื่อปกป้องรักษาคนในชุมชน พิธีกรรมดังกล่าวสะท้อนถึงการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผี ความเชื่อในคติพราหมณ์และพุทธศาสนาในพื้นที่ บทบาททั้งระดับบุคคล ได้แก่ เรื่องการประกอบอาชีพ การรักษาโรค การให้โชคให้ลาภ และความเป็นสิริมงคล และในระดับชุมชน ได้แก่ การช่วยปกป้องคุ้มครองคนในชุมชน เป็นที่พึ่งทางใจของ

คนในชุมชน ตลอดจนสร้างความสามัคคีให้แก่คนในชุมชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผี กับบทบาททางสังคมของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารและภาคสนาม แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาตีความตามฐานความคิดที่ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับ “ผี” เป็นวัฒนธรรม ความคิดของมนุษย์ จึงเป็นเรื่องของการให้ “ความหมาย” ทางวัฒนธรรม มากกว่าที่จะเป็นเรื่องของความจริง “ทางวิทยาศาสตร์” ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงความเชื่อ พิธีกรรม และบทบาททางสังคมของความเชื่อที่มีต่อชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจกลุ่มชนนี้ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งผู้ที่สนใจยังสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปปรับใช้ในการทำวิจัยของตน และใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาบทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดวัฒนธรรมคือรหัสความคิดของมนุษย์ แนวคิดนี้มองว่า แท้จริงแล้ววัฒนธรรมคือแบบแผนความคิดของมนุษย์ซึ่งเกิดจากการรับรู้และจัดระบบของประสบการณ์ และจินตนาการให้มีความหมายต่อชีวิตและสังคม การมองวัฒนธรรมโดยให้ความสำคัญกับความคิดของมนุษย์เป็นหลักนี้มีลักษณะสอดคล้องกับที่ Ganjanapan (2001b) ได้กล่าวไว้ว่า การวิจัยทางวัฒนธรรมนั้นจะต้องมองลึกลงไปถึงความคิดของมนุษย์ อันเป็นต้นตอของผลผลิตทางวัฒนธรรม

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structural Functionalism) เป็นทฤษฎีแม่บททฤษฎีหนึ่งในทฤษฎีแม่บททั้งหลาย ทั้งในแง่ของความเก่าแก่ มีชีวิตยาวนานจากอดีต และในแง่ความนิยมของนักสังคมวิทยา ซึ่ง Sanyawiwat (2000) อธิบายว่า ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมของพาร์สันส์มีหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ ที่เป็นสิ่งจำเป็นหรือเป็นลักษณะสำคัญของทุกระบบ ได้แก่ การปรับตัว การบรรลุเป้าหมาย การบูรณาการ และการรักษาแบบแผน ซึ่งความเชื่อและพิธีกรรมของชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาวะของสังคม ความเชื่อและพิธีกรรมหลายอย่างก็ยังคงดำรงอยู่ในสังคมมาจนถึงปัจจุบัน แต่หลายความเชื่อและพิธีกรรมก็อาจถูกลดความสำคัญลงจากกระแสโลกาภิวัตน์ การที่คนในชุมชนประกอบพิธีกรรมใดขึ้นมา ก็เพื่อต้องการให้บรรลุเป้าหมายบางอย่าง เช่น รักษาอาการป่วยไข้ สร้างขวัญและกำลังใจให้กับตนเองและครอบครัว เพื่อความเจริญรุ่งเรืองในการประกอบอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ การประกอบพิธีกรรมในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมี

การบูรณาการกับความเชื่อของคนในสังคม อีกทั้งยังต้องมีผู้สืบทอดพิธีกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อรักษาแบบแผนเดิมของพิธีกรรมไว้ไม่ให้สูญหาย ผู้วิจัยจึงใช้ทฤษฎีนี้เป็นแนวทางในการศึกษาบทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่าผิตนไหนมีบทบาทอย่างไรในสังคม อีกทั้งศึกษาว่าความเชื่อเรื่องผีนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด

ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) จากการศึกษาพบว่า ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่ามนุษย์ในทุกสังคมวัฒนธรรมมีความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกายและจิตใจ และหน้าที่หลักของวัฒนธรรมคือการตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ วัฒนธรรมใดทำให้มนุษย์มีความสะดวกพึงพอใจ มีความเหมาะสม วัฒนธรรมนั้นก็จะดำรงอยู่ในทางตรงกันข้าม หากวัฒนธรรมใดไม่เหมาะสมก็จะถูกละทิ้งไป และมีการคิดสิ่งใหม่ที่เห็นว่าเหมาะสมกว่าขึ้นมาแทน นอกจากนี้ Na Thalang (2014) ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาคติชนด้านบทบาทหน้าที่เป็นการศึกษาคติชนที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่าง (Text) กับบริบททางสังคมของคติชน (Social Context of Folklore) เพื่อวิเคราะห์ว่าคติชนในฐานะที่เป็นข้อมูลวัฒนธรรมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านจิตใจ ช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่ละสังคม ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีนี้ในการศึกษาว่าความเชื่อและพิธีกรรมมีบทบาทและหน้าที่อย่างไรในสังคม และความเชื่อและพิธีกรรมนั้นดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างไร มีการผสมผสานความเชื่อเก่าหรือความเชื่อเชิงพื้นที่ท่ามกลางความเป็นสังคมไทยพุทธหรือไม่อย่างไร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีในภาคใต้

Phromkaew (2001) ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผี กับบทบาททางสังคมของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ที่มีมาช้านานและปรากฏอยู่ในสังคมต่าง ๆ ทุกยุคทุกสมัย ความเชื่อเรื่อง “ผี” ของชาวไทยพุทธภาคใต้มีหลายลักษณะ เมื่อศึกษาวิเคราะห์โดยภาพรวมสามารถจำแนก “ผี” ได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) ผีชั้นสูงหรือผีดี ได้แก่ จำพวก “เทพ” ซึ่งแบ่งออกเป็นเทพชั้นสูงและเทพทั่วไป 2) ผีชั้นกลางหรือผีก้ำกึ่งดีร้าย ซึ่งแบ่งได้หลายกลุ่ม ได้แก่ ผีประจำทรัพยากรธรรมชาติ ผีประจำทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ผีประจำบ้านเมืองและถิ่นที่อยู่อาศัย ผีบรรพบุรุษ ผีวีรบุรุษ เป็นต้น 3) ผีชั้นต่ำหรือผีร้ายที่มีอยู่ในธรรมชาติทั่วไป และผีร้ายที่อยู่ในนรก โดยพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยพุทธภาคใต้ซึ่งนิยมปฏิบัติกัน สามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ พิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนา พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำประมง พิธีกรรมเกี่ยวกับการแสดง เป็นต้น และพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด พิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาโรค พิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงาน พิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย เป็นต้น ส่วนบทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือ “ผี” ที่มีต่อชาวไทยกลุ่มนี้ ได้แก่ บทบาทเกี่ยวกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ บทบาทเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ บทบาทเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจิต บทบาทเกี่ยวกับการสร้างขวัญและกำลังใจ บทบาทเกี่ยวกับการสร้างพลังอำนาจของบุคคล และบทบาทเกี่ยวกับการเสี่ยงโชคเสี่ยงทาย

Chaisawat (2019) ได้ศึกษาความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษของคนไทยถิ่นใต้: ฝี่ เปรต และ ทวด ผลการวิจัยพบว่า ตำนานเรื่องเล่าท้องถิ่นไทยภาคใต้หลายเรื่อง ๆ ได้กล่าวถึงความเคารพนับถือที่ผู้คนมีต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งได้สร้างกรรมดี-ชั่วเอาไว้ เมื่อเป็นมนุษย์จะเกิดอีกภพภูมิหนึ่ง อาจเป็นผี เป็นเปรต เป็นเทวดา ที่ปรากฏอยู่ในรูปของคนบ้าง สัตว์บ้าง ต้นไม้บ้าง ซึ่งล้วนแล้วแต่มีอิทธิฤทธิ์สามารถแสดงปาฏิหาริย์ สามารถดลบันดาลสิ่งดี-ร้ายให้เกิดแก่ลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ ลูกหลานที่มีชีวิตอยู่จึงแสดงความกตัญญูตต่อบรรพบุรุษของตนด้วยความเชื่อ ความศรัทธา ตลอดจนสักการะบูชาด้วยเครื่องเซ่นสรวงพิเศษต่าง ๆ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีในภาคใต้ พบว่า มีการศึกษาในเชิงพื้นที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีกับบทบาททางสังคมของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจะ เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจกลุ่มชนนี้ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งผู้ที่สนใจยังสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปปรับใช้ในการทำวิจัยของตน และใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วิธีการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่การวิจัย คือ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นตำบลที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดของอำเภอทุ่งใหญ่ ซึ่งโดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อีกทั้งยังคงมีความเชื่อและปรากฏพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีอย่างเด่นชัด ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีอายุ 50 ปี ขึ้นไป เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลในเชิงลึกและสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อพิธีกรรม และบทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่สามารถจะให้ข้อมูลได้เที่ยงตรง ประกอบด้วยหมอไสยศาสตร์ โนรา คนทรงพรานบุญ และมีคนายกประจำวัดพรหมนิมิตโพธิ์ธาราม (วัดหนองคล้า)

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ได้แก่ ชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยกำเนิด ที่เป็นผู้ปฏิบัติพิธีกรรมในการนับถือผีเป็นประจำทุกปี จำนวน 5 คน

3. กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง (General Informants) ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อ และเคยเข้าร่วมพิธีกรรมในการนับถือผีของชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วยชาวบ้านที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 11 คน

เครื่องมือวิจัย

1. การสังเกต (Observation) แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และ 2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

ซึ่งผู้วิจัยจะสังเกตวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติพิธีกรรมนั้น ๆ เช่น พิธีกรรมการไหว้เจ้าที่ที่สวน พิธีกรรมเกี่ยวกับบอชชีพการรำโนรา พิธีกรรมการบูชานางกวัก เป็นต้น ว่ามีการจัดเตรียมข้าวของและมีขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร แล้วจดบันทึกรายละเอียดไว้ในแบบสังเกต

2. การสัมภาษณ์ (Interviews) เป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) ซึ่งประเด็นหลักที่ผู้วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ประกอบด้วย ความเชื่อ พิธีกรรม และบทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. กล้องถ่ายภาพ ใช้เพื่อบันทึกภาพนิ่งในขณะที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ไปสังเกตขั้นตอนและกระบวนการในการประกอบพิธีกรรมแบบไม่มีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารมาจำแนกหมวดหมู่ และจัดระบบตามวัตถุประสงค์และขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดไว้

2. ตรวจสอบความชัดเจนและความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อเก็บข้อมูลเสริมในเนื้อหาส่วนที่ยังไม่ชัดเจนและขาดความสมบูรณ์ ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบดังนี้

2.1 บันทึกพรรณนาอย่างละเอียด และนำเสนอพรรณนาให้เห็นภาพทุกแง่มุม

2.2 ให้นำบุคคลที่อยู่ในสนามวิจัยหรือในปรากฏการณ์ที่ศึกษาอ่านข้อมูลเพื่อตรวจสอบรับรองความถูกต้อง

3. นำข้อมูลทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์ตามประเด็นศึกษาที่กำหนดไว้ ดังนี้

3.1 การจัดระเบียบข้อมูล แยกข้อมูลโดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่มาของข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากนั้นจำแนกข้อมูลออกเป็น 2 ด้าน คือ ข้อมูลด้านความเชื่อ และข้อมูลด้านพิธีกรรม

3.2 การทำดัชนีหลักหรือรหัสข้อมูลจากการบันทึกพรรณนา เช่น ใช้คำหลักว่า “บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรม” ในการกำหนดว่าความเชื่อและพิธีกรรมนั้น ๆ มีบทบาททางสังคมอย่างไร

3.3 การกำจัดข้อมูลหรือสร้างข้อสรุปชั่วคราว เป็นการกำหนดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นที่วิจัยออกไป และหาข้อสรุปในสิ่งที่สัมภาษณ์ เช่น สรุปทัศนคติ ความเชื่อส่วนบุคคล ค่านิยม เป็นต้น

3.4 การสร้างบทสรุป เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้สรุปไว้ชั่วคราว ให้มีความเชื่อมโยงกับประเด็นที่ศึกษา

ผลการวิจัย

1. ประเภทของ “ผี” ในความเชื่อของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาพบว่า ชาวไทยกลุ่มนี้มีความเชื่อเรื่องผีมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีการเล่าสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ผีบางตนแม้หลายคนจะไม่เคยพบเจอด้วยตนเอง หรือ

ไม่รู้จักชื่อ แต่ก็มีความเชื่อว่าผีเหล่านั้นยังมีอยู่ และเชื่อว่า “ผี” แต่ละตนสามารถบันดาลทุกข์สุขให้กับมนุษย์ได้ ซึ่งมีทั้งหมด 30 ชนิด ได้แก่ 1) ผีชิน (ชินน้ำ ชินดิน ชินน้ำค้าง ชินดอกไม้) 2) ผีกละ (ผีจะกละ) 3) ผีนางตะเคียน 4) ผีขโหมต 5) ผีพราย 6) ผีหลังกลวง 7) ผีกุมารทอง 8) ผีแม่ซื้อ 9) ผีลูกกรอก 10) ผีนางตานี 11) ผีนางกวั๊ก 12) ผีแม่ย่านาง 13) ผีเจ้าเสน 14) ผีดำ 15) ผีครุหมอ 16) ผีนางประตู 17) ผีโปหมอ (ปู่หมอ) 18) ผีเปรต 19) ผีปราบ 20) ผีไม้ไผ่ขาคิม 21) แม่หน้อย 22) ผีบ้าน (ผีเรือน) 23) ผีนางไม้ 24) ผีทะเล 25) ผีทวด 26) ผีแม่พังสะดา 27) ผีปู่โสม 28) ผีล้วง 29) ผีเจ้าที่เจ้าทาง และ 30) ผีนางโอกระแซง

ผีทั้ง 30 ชนิดนี้ สามารถแบ่งออกเป็นประเภทย่อย ๆ ได้ 3 ประเภท คือ

1. ผีดี เช่น ผีทวด ผีครุหมอ ผีบ้าน (ผีเรือน) ผีแม่ซื้อ ผีเจ้าเสน ผีนางไม้ (รุกขเทวดา) ผีเจ้าที่เจ้าทาง ผีนางโอกระแซง และนางกวั๊ก

2. ผีกึ่งดีกึ่งร้าย เช่น ผีประจำทรัพย์ากรธรรมชาติ (ผีหลังกลวง ผีขโหมต ผีนางตานี ผีนางประตู และผีแม่พังสะดา) ผีประจำทรัพย์ากรที่มนุษย์สร้างขึ้น (ผีแม่ย่านาง) ผีประจำที่อยู่อาศัย (ผีชิน ผีกุมารทอง ผีลูกกรอก ผีปู่โสม และ ผีโปหมอ (ปู่หมอ)) ผีบรรพบุรุษ (แม่หน้อย ผีดำ ผีเปรต)

3. ผีร้าย เช่น ผีร้ายที่สิงสถิตอยู่ตามป่า (ผีนางตะเคียน และผีไม้ไผ่ขาคิม) ผีที่สิงสถิตประจำทะเล (ผีทะเล และผีพราย) ผีที่ไม่ปรากฏที่สิงสถิตแน่นอน (ผีกละ ผีปราบ และผีล้วง) นอกจากนี้ยังพบว่า มีผี 7 ประเภท ที่ก่อให้เกิดพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวตำบลปรัก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ผีแม่ย่านาง ผีเจ้าที่เจ้าทาง ผีนางกวั๊ก ผีเจ้าเสน ผีครุหมอ ผีนางโอกระแซง และผีปู่หมอ

2. พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือ “ผี” ของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาพบพิธีกรรมการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

2.1 พิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

2.1.1 พิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพหลักของชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ อาชีพเกษตรกรรม ส่วนใหญ่เป็นการทำสวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมัน ซึ่งการประกอบอาชีพดังกล่าวจำเป็นต้องพึ่งพาอำนาจผี เพื่อช่วยให้การประกอบอาชีพนั้นราบรื่น เจริญรุ่งเรือง แคล้วคลาดจากอันตรายทั้งปวง ซึ่งชาวสวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมันได้จัดให้มีพิธีกรรมสำคัญ ๆ ดังนี้

1) พิธีบูชาแม่ย่านางรถ เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อบูชาผีแม่ย่านาง เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่รถที่ใช้บรรทุกยางพาราและปาล์มน้ำมันไปขาย ชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อว่าบนหัวรถกระบะมีแม่ย่านางรถสิงสถิตอยู่ โดยทำหน้าที่ปกปักษ์รักษาให้คนขับซึ่งรถแคล้วคลาดปลอดภัยจากภยันตรายต่าง ๆ บนท้องถนน ชาวสวนยางพาราและชาวสวนปาล์มน้ำมันจึงนิยมกราบไหว้ เช่น สรงบูชาแม่ย่านางรถทุก ๆ วันพระในวันขึ้น 15 ค่ำ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่รถ ตนเอง และครอบครัว ทำให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากภยันตรายต่าง ๆ บนท้องถนนเมื่อต้องขับซึ่งรถ

Boonkham (interview, 2022, March 30) กล่าวว่า การเช่นสรวงบูชาแม่ย่านางรถเริ่มจากการเตรียมผลไม้มงคล 5 อย่าง ที่ขาดไม่ได้คือ กล้วยน้ำว่าสุก 2 หวี (อีก 4 อย่างเป็นผลไม้ อะไรก็ได้ตามแต่สะดวก) ขนมหั้วฟู ขนมหาลี ขนมหิย่น ชุดหมากพลู ยาเส้นสีฟัน 3 คำ ชุดไหว้แม่ย่านางรถ (สามารถหาซื้อได้ตามร้านขายมาลัยดอกไม้ในตลาด) น้ำเปล่า 1 แก้ว ยาสูบ 3 มวน ข้าวสาร 1 ถ้วย และรูป 9 ดอก เมื่อเตรียมของครบแล้วในตอนเช้าให้เตรียมของไหว้วางบนโต๊ะหรือหน้ารถพร้อมทำพิธี จากนั้นก็ติดเครื่องยนต์ แล้วบีบแตร 3 ครั้ง จากนั้นจึงจุดธูปจำนวน 9 ดอก บอกถวายเฉพาะแม่ย่านางรถอย่างเดียว แล้วจึงกล่าวคำถวายของไหว้แม่ย่านางรถ เมื่อกล่าวคำถวายของไหว้แม่ย่านางรถจบ ให้กล่าวต่อไปว่า “ลูกขอถวายสิ่งของเหล่านี้แก่แม่ย่านางรถ ขอท่านจงรับซึ่งสิ่งของเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ลูกทั้งหลายเทอญ สาธุ” จากนั้นให้กล่าวอธิษฐานสิ่งที่ตนอยากได้รับ เช่น ให้ค้าขายงพาราหรือปาล์มน้ำมันได้ราคาสูง ให้แคล้วคลาดจากอุบัติเหตุบนท้องถนน ให้มีโชคมีลาภในการเดินทาง เป็นต้น แล้วรออีก 20 นาทีหรือจนว่าธูปจะหมด แล้วกล่าวคำลาไหว้แม่ย่านางรถอีกครั้ง จากนั้นจึงกล่าวอำลาของไหว้แม่ย่านางรถ

2) พิธีไหว้เจ้าที่สวน (สวนยางพาราหรือสวนปาล์มน้ำมัน) เป็นพิธีกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นการตอบแทนเจ้าที่เจ้าทางในสวนยางพาราหรือสวนปาล์มน้ำมันที่ช่วยให้การขายไม้ยางพาราหรือขายปาล์มน้ำมันได้ราคาตามที่เจ้าของสวนตั้งเป้าหมายไว้ โดย Boonkham (interview, 2022, March 30) กล่าวว่า การไหว้เจ้าที่สวนนั้นต้องมีการเตรียมเครื่องเช่นต่าง ๆ ไว้ให้ครบ ประกอบด้วย หัวหมูหนึ่ง โคนึง ข้าวสวย ข้าวเหนียว ขนมหั้วตัด ขนมหโค ขนมหต้มแดง ผลไม้ น้ำ 1 แก้ว เหล้าขาว 1 แก้ว ประทัด และรูปเทียน (ซึ่งเครื่องเช่นไหว้นั้นอาจจะแตกต่างกันไปตามแต่เจ้าของสวนได้บนบานศาลกล่าวไว้) ส่วนใหญ่เจ้าของสวนจะเป็นผู้ทำพิธีไหว้เจ้าที่สวนด้วยตนเอง โดยการบริกรรมคาถากล่าวคำขอขมาลาโทษ และอัญเชิญเจ้าที่มารับเครื่องเช่นไหว้ หลังจากกล่าวเสร็จก็มีการจุดประทัดเป็นอันเสร็จพิธี

2.1.2 พิธีกรรมเกี่ยวกับอาชีพค้าขาย อาชีพค้าขายเป็นอาชีพหนึ่งที่ชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ความสำคัญ เช่น การค้าขายผัก ผลไม้ การค้าขายของชำ การค้าขายขนม เป็นต้น ซึ่งการที่จะขายดีขายดีเป็นหน้าตาที่ยังจำเป็นต้องอาศัยอำนาจผีที่เรียกว่า “นางกวัก” เพื่อเรียกลูกค้า หรือทำให้ร้านสะดุดตาอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ประกอบอาชีพค้าขายมักตั้งหิ้งนางกวักที่ร้านเพื่อกราบไหว้บูชาเช่นสรวงตามวาระสมควร Chamnankit (interview, 2022, April 1) ให้ความเห็นว่า การบูชานางกวักสามารถใช้น้ำเปล่าก็ได้ แต่ต้องหมั่นดูอย่าให้น้ำหมดเด็ดขาด โดยเฉพาะในวันพระจะต้องนำน้ำเขียว น้ำแดง และพวงมาลัยสด มาถวายนางกวักด้วยความเป็นสิริมงคลแก่ร้าน ในแต่ละวันหากมีการอธิษฐาน ขอพรจากนางกวัก จะต้องจุดธูป 5 ดอก แล้วท่องคาถาบูชานางกวัก ซึ่งมีเนื้อความเกี่ยวกับการให้โชคลาภ

2.1.3 พิธีกรรมเกี่ยวกับอาชีพรำโนรา อาชีพรำโนราถือเป็นอาชีพที่มีความสำคัญอีกอาชีพหนึ่งของชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะโนราโรงครู เนื่องจากเมื่อมีคนในบ้านเจ็บไข้ไม่สบายโดยไม่ทราบสาเหตุ ไปรักษาที่โรงพยาบาลไม่หาย หรืออาการไม่ดีขึ้น (คน ๆ นั้น

ต้องมีเชื้อสายโนรา) ก็มักจะไปหานายโรงโนราให้ช่วยบนบานให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ เมื่อหายดีแล้วก็ต้องเข้าโรงครูที่บ้าน (เชิญโนรามาทำพิธีที่บ้าน) ซึ่งพิธีกรรมเกี่ยวกับอาชีพรำโนรามีดังนี้

1) การเซ่นไหว้ครูหมอนโนราหรือตายายโนรา หลังจากร้องบทเชิญครูแล้ว Boonkham (interview, 2022, March 30) อธิบายว่า เจ้าภาพ ชาวบ้าน หรือลูกหลานตายายโนรา ที่บนบานและสัญญาเอาไว้ว่าจะแก้บนด้วยสิ่งของ ไม่ว่าจะเป็นของควาหวาน วัตถุเครื่องใช้หรือเครื่องแต่งตัวโนรา ก็จะนำมาส่งมอบให้กับโนราใหญ่พร้อมพานดอกไม้ธูปเทียนและเงินทำบุญที่เรียกว่า “เงินซาตายาย” ตามที่ได้บนเอาไว้ หรือตามกำลังศรัทธา จากนั้นจุดเทียนที่เครื่องสังเวย เทียนบนยอดเทริด เทียนบนศาลหรือพาไล เทียนครูที่ห้องโรง เทียนเครื่องสังเวย และเทียนหน้าหิ้งบูชาครูหมอนโนราบนบ้านเจ้าภาพ โนราใหญ่และผู้ร่วมพิธียกพานดอกไม้ธูปเทียนขึ้นบูชา จับสายสิญจน์พร้อมกัน โนราใหญ่กล่าวนำบูชาพระรัตนตรัย กล่าวชุมนุมเทวดา กล่าวชุมนุมครูหมอน กล่าวคำแก้บน เช่นไหว้และเชื้อเชิญครูหมอนโนรามารับเครื่องสังเวยและอวยพรแก่ลูกหลาน โนราใหญ่กล่าวคำอุทิศส่วนกุศลไปให้ครูหมอนโนราหรือตายายโนรา แล้วนำเอาหมากพลูมาบริกรรมคาถามอบให้ผู้มาแก้บนทุกคน คนละ 1 คำ นำไปกินเพื่อความเป็นสิริมงคลเรียกหมากนี้ว่า “หมากจุกอก” เสริจพิธีเซ่นไหว้และแก้บนด้วยสิ่งของแล้วโนราทั่วไปจะรำถวายครู



ภาพที่ 1 การเซ่นไหว้ครูหมอนโนราหรือครูหมอนตายาย
ที่มา: ผู้เขียน

2) การรำแทงเซ่ (จระเซ่) Rakquest (interview, 2022, March 29) อธิบายว่าการรำแทงเซ่ ใช้รำในพิธีกรรมโรงครูเท่านั้น จะรำหลังจากคล้องหงส์แล้ว โดยโนราใหญ่รำเป็นนายไกร เมื่อรำแทงเซ่แล้วคณะโนรากลับเข้าโรงโนรา จากนั้นโนราใหญ่จึงร้องบท “ชาครูหมอน” หรือ “ซาตายาย” เพื่อเป็นการบูชาครูหมอนโนราหรือตายายโนรา โดยเจ้าภาพซึ่งเป็นลูกหลานตายายโนราจะนำเงินมาบูชาครูตามกำลังศรัทธาเรียกว่า “เงินซาครูหมอนตายาย” เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ครูหมอนโนราหรือตายายโนรา จากนั้นโนราร้องบทชาครูหมอนพร้อมกับขอพรครูหมอนโนราหรือตายายโนราให้แก่เจ้าภาพและลูกหลานตายายโนรา ต่อจากบทชาครูหมอนตายาย จากนั้นโนราใหญ่จะร้องบท “ชาครูหมอน” หรือ “ซาตายาย” เป็นการบูชาครูหมอนโนรา ตอนนีเจ้าภาพซึ่งเป็นลูกหลานตายายโนราจะนำเงินมาบูชาครู

ตามกำลังศรัทธา เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ครุหมอตายโนรา โนราร้องบทชาครุหม่อ และขอพรให้แก่ลูกหลาน เช่น สุขีสุขี ร้อยปีย่ามีความเจ็บไข้ ความชั่วอย่าเข้ามาใกล้ ความไข้ให้ไกลกายา ลูกหลานยกย่างไปข้างไหน ตายยตามไปช่วยรักษา ลูกหลานจะไปทำอะไร ให้ข้างงามได้เทียมปลายป่า เจ้าทองแส้แท้ ตีแกะตีเคียวไม่เกี้ยวเอา ข้างงามได้เทียมภูเขา ได้เมล็ดเจ็ดเกวียน จบแล้วโนราใหญ่ร้องบท “ส่งครุ” คือส่งครุหม่อกลับ ดังตัวอย่าง ตัดว่าร้องส่ง ทุกองค์พระเทวดา แรกเข้าเชิญมา ถึงเวลาร้องส่งให้พ่อไป ไปหน้าให้มีลาภ ลูกอยู่หลังให้มีชัย เชิญไปพ่อไป ส่งเทียมทางสองแพรก แพรกหนึ่งไปไทย แพรกหนึ่งไปแขก ถึงทางสองแพรก แยกไปเกิดพระเทวดา



ภาพที่ 2 การรำแทงเข้

ที่มา: ผู้เขียน

3) พิธีการเหยียบเสน โดย Hongthong (interview, 2022, March 9) ชี้ให้เห็นว่า “เสน” เกิดจากการกระทำของผีเจ้าเสนที่ต้องการให้ลูกหลานที่มีเสนสืบทอดโนราต่อไป ซึ่งในพิธีนี้ ผู้ที่เป็นเสนหรือผู้ปกครองต้องจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีมามอบให้โนราใหญ่ ได้แก่ ขันน้ำ หรือถาดใส่น้ำ หมากพลู ฐูปเทียน ดอกไม้ มีดโกน หินลับมีด เงินเหรียญ เครื่องทอง เครื่องเงิน หล้าคา หล้าเข็ดมอน รวงข้าวและเงินตามกำหนด เช่น 12 บาท จากนั้นโนราใหญ่จะเอาน้ำใส่ขันหรือถาดพร้อมด้วยอุปกรณ์อื่น ๆ ทำพิธีจุดฐูปเทียน ชุมนุมเทวดา ชุมนุม ครุหม่อโนรา ลงอักขระขอมที่หัวแม่เท้าของโนราใหญ่ แล้วรำ “ท่าแบบเขี่ยนพราย” หรือ “ท่าอย่างสามชুম” มีโนราหรือครุหม่อโนราในร่างทรงรำประกอบโดยถือกริช พระขรรค์ แล้วโนราใหญ่เอาหัวแม่เท้าไปแตะตรงที่เป็นเสน แล้วเอาหัวแม่เท้าไปเหยียบเบา ๆ ตรงที่เป็นเสน โดยหันหลังให้ผู้ที่เป็เสนโดยว่าคาถากำกับ ในขณะที่เดียวกันโนราหรือครุหม่อโนราในร่างทรงก็จะเอากริช พระขรรค์แตะเสนพร้อมกับบริกรรมคาถา ทำเช่นนี้ 3 ครั้ง เสร็จแล้วเอามีดโกน หินลับมีดและของอื่น ๆ ในขันน้ำหรือถาดไปแตะที่ตัวผู้เป็นเสน เป็นอันเสร็จพิธีจากพิธีกรรมดังกล่าวเชื่อว่าเสนจะค่อย ๆ หายไป



ภาพที่ 3 พิธีการเหยียบเสน

ที่มา: ผู้เขียน

4) พิธีตัดผมผีช่อ Boonkham (interview, 2022, March 30) เชื่อว่าผมผีช่อเกิดจากการกระทำของผีนางโอกระแซงที่ต้องการทำสัญลักษณ์เพื่อบอกกล่าวให้ลูกหลานนั้นสืบทอดโนราต่อไป ในการทำพิธีผู้เข้าพิธีต้องเตรียมพานดอกไม้ธูปเทียน และเงิน 12 บาท มามอบให้โนราใหญ่ทางคณะโนราจะเตรียมกรรไกร มีดหมอหรือพระขรรค์เอาไว้ เริ่มพิธีโดยบริกรรมคาถา ผู้เข้าพิธีปูผ้าขาวรองรับผมของตนเอง โนราใหญ่ทำน้ำมันตรดหัวผู้เข้าพิธี แล้วรำ “ท่าสามย่าง” หรือ “ท่าอย่างสามขุม” ตัดผมที่จับตัวกัน 3 ครั้งด้วยกรรไกร พระขรรค์หรือมีดหมอ เก็บผมที่ตัดออกแล้ว 3 ครั้ง เรียกว่า “สามหยิบ” มอบให้ผู้เข้าพิธีหรือผู้ปกครองไปเก็บรักษาไว้ที่บ้าน เชื่อว่าหลังจากตัดผมผีช่อออกแล้วผมที่งอกขึ้นใหม่จะไม่ผูกกันเป็นกระจุกอีกต่อไป



ภาพที่ 4 พิธีตัดผมผีช่อ

ที่มา: ผู้เขียน

2.1.4 พิธีกรรมเกี่ยวกับอาชีพหมอพื้นบ้าน อาชีพหมอพื้นบ้านเป็นอาชีพที่มีความสำคัญ อาชีพหนึ่งของชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อลูกหลานเจ็บไข้ได้ป่วย กระจุกหัก เคล็ดขัดยอก ก็จะให้หมอพื้นบ้านต้มยาหรือบิบนวดต่อกระจุกให้ เนื่องจากมีความเชื่อว่าหมอพื้นบ้าน จะนับถือผีไปหมอ (ผีปู่หมอ) ซึ่งจะช่วยรักษาอาการดังกล่าวให้ลูกหลานหายเป็นปกติทั้ง ซึ่งพิธีกรรม ที่เกี่ยวกับอาชีพหมอพื้นบ้านที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การรักษาอาการกระจุกหัก กระจุกเคลื่อน และการรักษา โรคต่าง ๆ ด้วยยาสมุนไพร

2.2 พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต เป็นพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น พิธีกรรม เกี่ยวกับการแต่งงาน พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด พิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรม อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ทั่วไป เพื่อเสริมให้เกิดความเป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิต ทำให้ชีวิต มีความสุข ปราศจากเภทภัยต่าง ๆ เช่น พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีชิงเปรต ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ล้วนแต่มีความเชื่อ เรื่อง “ผี” เข้ามาเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีคติความเชื่อทางพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสานอยู่ด้วย พิธีกรรม ที่สำคัญ ได้แก่ 1) พิธีขึ้นบ้านใหม่ หรือบางคนเรียกว่า “ทำบุญขึ้นบ้านใหม่” ประกอบไปด้วย การทำบุญ ขึ้นบ้านใหม่ และการไหว้พระภูมิเจ้าที่ในบ้าน เพื่อบอกกล่าวพระภูมิเจ้าที่ช่วยปกปักรักษาคุ้มครอง ให้อคนในบ้านอยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากภยันตราย และมีโชคลาภ 2) พิธีขึ้นเปลเด็ก เป็นพิธีกรรมที่ จัดทำขึ้นเมื่อเด็กคลอดได้ประมาณ 1 เดือน เพื่อบอกกล่าวให้ผีตายายทราบว่าได้มีลูกหลานเป็นสมาชิก ของตระกูลเพิ่มเข้ามาแล้ว ผีตายายจะช่วยปกปักรักษาคุ้มครองดูแลให้เด็กคนนั้นมีสุขภาพแข็งแรง ไม่เจ็บไม่ป่วย เผลียวฉลาด และปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง 3) พิธีแต่งงาน เป็นการบอกกล่าว ผีบรรพบุรุษ (ผีตายายและแม่หน้อย) ว่าบ่าวสาวได้เกี่ยวดองเป็นครอบครัวเดียวกันแล้ว ผีบรรพบุรุษ (ผีตายายและแม่หน้อย) จะช่วยปกปักรักษาคุ้มครองลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป และ 4) พิธีการทำบุญในวันสารทเดือนสิบ ลูกหลานจะทำขนมหรืออาหารนำไปวางในที่ต่าง ๆ ของวัด ตั้งที่ศาลา ซึ่งเป็นศาลาสำหรับเปรตทั่วไป และริมกำแพงวัดหรือใต้ต้นไม้ สำหรับเปรตที่ปราศจากญาติ หรือญาติไม่ได้ทำบุญอุทิศให้ หรือมีกรรมไม่สามารถเข้าในวัดได้ พิธีกรรมทำบุญอุทิศส่วนกุศลทำได้ โดยการแผ่ส่วนกุศล และกรวดน้ำอุทิศให้ เมื่อเสร็จลูกหลานจะมีการแย่งชิงขนมและอาหารกัน ที่เรียกว่า “ชิงเปรต” การชิงเปรตเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากการอุทิศส่วนกุศลแก่เปรต โดยมีพระสงฆ์สวด บังสุกุล พอพระชกสายสัญญาณที่พาดโยงไปยังอาหารที่ตั้งเปรต ลูกหลานก็จะเข้าไปแย่งเอามากิน ซึ่งของที่แย่งมาได้ถือเป็นของเดนขาน การได้กินเดนขานจากวิญญูณบรรพบุรุษเป็นความเชื่อที่ถือกันว่าเป็น การแสดงความรัก เป็นสิริมงคล และเป็นกุศลสำหรับลูกหลาน

2.3 พิธีกรรมเบ็ดเตล็ด เป็นพิธีกรรมส่วนย่อยที่สร้างขึ้นเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั่วไปตามความเชื่อ และความศรัทธาของผู้ที่นับถือพิธีกรรมเบ็ดเตล็ดของชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 1) พิธีกรรมขอหวย 2) พิธีกรรมการเลี้ยงผีจีน 3) การเลี้ยงผีกุมารทอง 4) การเลี้ยงผีลูกกรอก 5) การบูชา แม่พังสะดา และ 6) พิธีกรรมการไล่ผีลี้ว

3. บทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาพบว่า ปรากฏบทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีทั้งหมด 7 บทบาท ดังนี้

3.1 บทบาทเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติ ชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อว่าทรัพยากรทั้งหลายมีผีอาศัยดูแลรักษาอยู่ เช่น ต้นไม้ แหล่งน้ำ ที่ดินสาธารณะ เป็นต้น ซึ่งเป็นทรัพยากรสาธารณะ ชุมชนหรือท้องถิ่นจึงมีมาตรการในการดูแลสุขภาพเพื่อให้เกิดความยั่งยืน เช่น เชื่อว่าในต้นไม้ใหญ่มีผีอารักษ์ (เทวดา) ปกปักษ์รักษาอยู่ ชาวชุมชนก็ไม่ตัดโค่นหรือทำลายเพราะเกรงกลัวอำนาจผี แต่จะทำพิธีบวงสรวงต้นไม้ใหญ่โดยการนำผ้าเหลืองมาห่มต้นไม้ไว้ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าต้นไม้นี้ศักดิ์สิทธิ์ มีเทวดาอารักษ์อยู่ห้ามทำลาย เป็นต้น ดังที่ Ganjanapan (2001a) ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า ในภาคเหนือของไทยจะพบป่าชุมชนในระบบจารีตดั้งเดิมอยู่ 3 แบบ คือ ป่าศักดิ์สิทธิ์หรือป่าผีอารักษ์ ป่าต้นน้ำ และป่าใช้สอย ชาวบ้านจะรักษาป่าศักดิ์สิทธิ์ไว้สำหรับประกอบพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ในฐานะเป็นที่ตั้งหอผีอารักษ์ บางแห่งก็เป็นป่าช้า หรือที่ตั้งพระธาตุเจดีย์ ยังผลให้ในพื้นที่ชุมชนมีป่าไม้ แหล่งน้ำ และพื้นที่ในการประกอบพิธีกรรมของชุมชนเพิ่มมากขึ้น

การที่ชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อในผีอารักษ์ ย่อมทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีเข้ามามีบทบาทในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น เนื่องจากทุกคนรักตัวกลัวตาย กลัววิกลจริต กลัวชีวิตไม่เจริญรุ่งเรือง ยังผลให้ทรัพยากรทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แม่น้ำลำคลอง ภูเขา ทะเล ได้รับการดูแลสุขภาพฟื้นฟู และอนุรักษ์ให้คงอยู่ถึงรุ่นลูกรุ่นหลานสืบไป

3.2 บทบาทเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีได้เข้ามามีบทบาทในการประกอบอาชีพของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มาช้านาน โดยเฉพาะบทบาทในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพค้าขาย และอาชีพรับราชการ

การที่ผีเข้ามามีบทบาทต่ออาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากอาชีพนี้เป็นอาชีพหลักของชาวภาคใต้ มาช้านาน ดังนั้นเมื่อมีการบรรพทุกองพาราหรือปาล์มน้ำมันไปขายในแต่ละครั้งจึงหนีไม่พ้นการประกอบพิธีกรรมบูชาผีแม่ย่านางรถ เพื่อให้ผีแม่ย่านางคอยปกปักษ์รักษาเจ้าของรถ ช่วยให้การค้าขายในครั้งนั้น ๆ ได้กำไรงาม อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกถึงความเคารพและให้เกียรติผีแม่ย่านางรถซึ่งถือว่าเป็นผู้มีบุญคุณ และเป็นสิ่งที่พึงทางใจทำให้เกิดความสบายใจ มั่นใจ ปลอดภัย แก่ชาวสวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมันอีกด้วย

พิธีกรรมไหว้เจ้าที่สวน ถือเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรม เพราะเชื่อว่าในสวนมีผีเจ้าที่สถิตอยู่ ซึ่งมีบทบาทในการสะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูต่เวทีที่เจ้าของสวนมีต่อผีเจ้าที่ ซึ่งช่วยให้การขายไม้ยางพาราหรือปาล์มน้ำมันได้ราคาตามที่เจ้าของสวนคาดหวังไว้ อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการรักษาคำพูด และความซื่อสัตย์ของเจ้าของสวนที่ทำตามสัญญาที่บนบานศาลกล่าวกับผีเจ้าที่ไว้ เพราะหากไม่ปฏิบัติตามที่พูดไว้ ชาวบ้านก็เชื่อว่าคนที่บนบานจะมีอันเป็นไปหรือมีอาการ

เจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น

ส่วนอาชีพค้าขาย ผีที่เข้ามามีบทบาท คือ ผีนางกวัก ชาวบ้านเชื่อว่านางกวักมีส่วนสำคัญในการเรียกลูกค้า ทำให้ลูกค้าเข้าร้านมากและค้าขายได้กำไรงาม ในแต่ละวันเจ้าของร้านจึงนิยมนำน้ำแดงและผลไม้มาเช่นไหว้เพื่อเป็นการตอบแทน

อาชีพปราโนราถือเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่มีบทบาทต่อสังคมเป็นอย่างมาก กล่าวคือ บทบาทของผีครูหมอโนราในการว่ากล่าวตักเตือนลูกหลานที่ไม่ได้ถูกไม่ควร หรือเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างลูกหลานในสายตระกูล ช่วยรักษาอาการป่วยไข้ที่หาสาเหตุไม่ได้ของลูกหลาน และเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจกับลูกหลานว่า ยังมีผีครูหมอซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษคอยปกป้องรักษา ลูกหลานอยู่ตลอดเวลาไม่ได้จากไปไหน อีกทั้งยังมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เป็นการสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรักพวกพ้อง การหว่านหาอาหารกันภายในกลุ่มอย่างเหนียวแน่น เน้นความสัมพันธ์ภายในเครือญาติ เพราะการประกอบพิธีกรรมจะประกอบภายในหมู่เครือญาติ ก่อให้เกิดการสังสรรค์ของเครือญาติ ทั้งที่อยู่ภูมิลำเนาเดิมหรือต่างถิ่น ดังที่ Nitjaran (2007) อธิบายว่า พิธีโนราโรงครุณั้นมีความสำคัญในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเน้นย้ำความสำคัญของข้อผูกพันทางเครือญาติ ช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งในหมู่เครือญาติ และเป็นการสืบทอดอำนาจในสายตระกูล

นอกจากนี้ ผีครูหมอโนรายังมีบทบาทในการรักษาโรคของผู้ป่วย บุคคลใดที่เจ็บป่วย รักษาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไม่หายก็เชื่อว่าเกิดจากการลงโทษของผีครูหมอโนรา เนื่องจากลูกหลานเพิกเฉยไม่กราบไหว้ จึงต้องบนบานศาลกล่าวต่อครูหมอโนรา แล้วต้องทำพิธีโนราโรงครุที่บ้าน ซึ่งเมื่ออาการหายดีแล้วต้องไปเชิญโนราใหญ่ที่เป็นเครือญาติมาทำพิธีแก้บน ดังที่ Bussararat (1996) ให้ความเห็นว่า คณะโนราและชาวบ้านทั่วไปมีความเชื่อว่าครูหมอโนรามีความผูกพันกับลูกหลาน หากลูกหลานเพิกเฉยไม่เคารพกราบไหว้ครูหมอโนรา อาจถูกลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ทำให้ปวดหัว ปวดท้อง ปวดเมื่อยตามร่างกาย ผอมแห้งแรงน้อย ฯลฯ หากอาการเช่นนี้เกิดขึ้นกับลูกหลานโนราหรือผู้ที่ไม่ทราบว่ามีเชื้อโนราหรือไม่นั้นก็ต้องไปหาหมอไสยศาสตร์ คนทรง ครูหมอโนราหรือครูโนราดูให้ หากทราบว่าเป็นการกระทำของครูหมอโนราจริงก็ต้องมีการบนบานศาลกล่าวกับครูหมอโนราต่อไป หากอาการป่วยหายแล้วจะแก้บนด้วยการยอมเช่นไหว้ ยอมรับนับถือครูหมอโนรา หรืออาจจัดพิธีโนราโรงครุถวายเพื่อแก้บนกันต่อไป

บทบาทของผีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนั้น ช่วยให้ชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีที่พึ่งทางจิตใจและมีความกตัญญูต่อสิ่งที่ตนเคารพนับถือ ยังผลให้มีความใส่ใจในการประกอบอาชีพ แม้มีปัญหในการประกอบอาชีพบ้างก็มีความอดสาหะพยายามปรับปรุงแก้ไข และยืนหยัดในการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จสืบมาจนถึงปัจจุบัน

3.3 บทบาทเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพสุภาพ ผีปู่หมอเข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพสุขภาพของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่ผีปู่หมอจะเข้าทรงหมอพื้นบ้านในการรักษาอาการป่วยไข้ กระตุกหัก กระตุกเคลื่อน เคล็ดขัดยอก ด้วยยาสมุนไพร การเสกน้ำมัน การใช้คาถาอาคม เป็นต้น

ซึ่งทำให้ลูกหลานหายเจ็บป่วย ไม่ทรมาณ เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อและพิธีกรรมในการเซ่นไหว้ผีปู่หมอนี้ยังมีความสำคัญและมีบทบาทที่ช่วยให้ลูกหลานและคนในสังคมไม่ลืมผีบรรพบุรุษ และยังให้ความเคารพต่อผีบรรพบุรุษเสมอ โดยเห็นได้จากเมื่อรักษาอาการป่วยไข้หายดีแล้ว ลูกหลานจะนำอาหารคาวหวานมาเซ่นไหว้ผีปู่หมอน และประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคมต่อไป ซึ่งในเดือน 6 หรือเดือน 7 ตามจันทรคติ ซึ่งตรงกับวันพฤหัสบดี ลูกหลานหรือคนทรงผีปู่หมอนจะทำสำรับกับข้าวอย่างพิถีพิถันเพื่อเซ่นไหว้บูชาผีปู่หมอน และติดต่อกับวิญญาณบรรพบุรุษเพื่อพูดคุยและสอบถามอาการป่วยไข้ รวมถึงวิธีการรักษาคนในครอบครัวให้หายจากอาการป่วยไข้ ดังที่ Chaisawat (2019) ระบุว่าในช่วงเดือน 6 หรือเดือน 7 ตามจันทรคติ ตรงกับวันพฤหัสบดี ชาวบ้านในท้องถิ่นภาคใต้จะทำสำรับกับข้าวอย่างพิถีพิถัน แล้วเดินทางไปที่บ้านคนทรง “ครูหมอ” เพราะเชื่อว่าเป็นวันที่วิญญาณบรรพบุรุษที่มีวิชาความรู้เก่งกล้าสามารถติดต่อกับลูกหลานได้ ในช่วงของพิธีกรรมลูกหลานจะนำสำรับกับข้าวที่ทำไว้มาวางเรียงรายด้านหน้าคนทรงเพื่อถวายแก่ผีครูหมอ จากนั้นจะเป็นการรำคาถาอัญเชิญปู่หมอนประทับร่างคนทรง เพื่อให้ผีปู่หมอนกล่าวทักทายและให้โอวาทแก่ลูกหลาน แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าบรรพบุรุษจะอยู่ในภพภูมิใดลูกหลานก็ให้ความเคารพศรัทธาและปฏิบัติเหมือนบรรพบุรุษยังมีชีวิตอยู่ไม่เสื่อมคลาย

นอกจากนี้ ผีแม่ชื้อยังมีบทบาทในการรักษาสุขภาพของทารกอีกด้วย ซึ่งคนในชุมชนเชื่อว่าเด็กทารกทุกคนที่เกิดมาต้องมีแม่ชื้อคอยดูแลเพื่อปกป้องรักษาไม่ให้เด็กเจ็บไข้ได้ป่วยตั้งแต่แรกเกิดจนอายุถึง 12 ขวบ ส่วนมากแม่ชื้อจะเป็นผู้หญิง ซึ่งหากเด็กคนใดมีสุขภาพอ่อนแอ เจ็บป่วยบ่อย เลี้ยงยาก พ่อแม่ก็จะทำพิธีอัญเชิญผีแม่ชื้อให้มาคุ้มครองดูแลเด็กคนนั้น หรือหากเด็กคนใดร้องไห้บ่อย พ่อแม่ก็เชื่อว่าผีแม่ชื้อมาหยอกเด็ก ซึ่ง Phromkaew (2001) ระบุว่า ผีแม่ชื้อจะคอยคุ้มครองเด็กทารกให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ดังนั้นพ่อแม่หรือผู้ปกครองจึงต้องให้ความเคารพนับถือต่อผีแม่ชื้อ และมีการเซ่นไหว้บูชาตามความเหมาะสม เพื่อขอให้ผีแม่ชื้อช่วยคุ้มครองเด็กทารกที่เป็นลูกหลานของตน โดยเฉพาะเมื่อเด็กทารกคนใดมีสุขภาพอ่อนแอ เจ็บไข้ได้ป่วย เบื่ออาหาร เลี้ยงยาก พ่อแม่ผู้ปกครองก็มักจะรำลึกถึงผีแม่ชื้อ และทำพิธีอัญเชิญผีแม่ชื้อให้มาคุ้มครองและบิบาลเด็กทารกคนนั้นเป็นกรณีพิเศษ

3.4 บทบาทเกี่ยวกับการสร้างขวัญและกำลังใจ ผีซินตอกไม้มีบทบาทในการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้นับถือ กล่าวคือ ผู้ที่นับถือผีซินตอกไม้มักจะเป็นผู้หญิง และดูสวยมีเสน่ห์ต่อบุคคลทั่วไป หากมีอายุมากก็จะดูสวยสง่ามากกว่าคนในวัยเดียวกัน ทำให้ผู้นับถือเกิดความมั่นใจในตนเอง และมีขวัญกำลังใจในการใช้ชีวิตมากขึ้นเมื่ออายุจะเพิ่มขึ้นก็ตาม

ผีกุมารทองและผีลูกกรอก เป็นผีชนิดหนึ่งที่มีบทบาทในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้เลี้ยงอีกด้วย เนื่องจากผีทั้งสองชนิดนี้มีอิทธิฤทธิ์มาก สามารถล่องหนไปไหนมาไหนได้ และรู้เหตุการณ์ล่วงหน้า ผู้เลี้ยงผีทั้งสองชนิดนี้จึงนิยมให้ผีกุมารทองและผีลูกกรอกเฝ้าบ้าน เฝ้าสมบัติไม่ให้ศัตรูมาขโมยหรือเข้ามาในบริเวณบ้าน อีกทั้งหากมีอันตรายหรือเหตุเภทภัย ผู้เลี้ยงผีชนิดนี้ก็สบายใจได้ เพราะสามารถรู้เหตุการณ์ล่วงหน้าจนหาหนทางในการแก้หรือยับยั้งไม่ให้เหตุเภทภัยนั้นเกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามผู้นับถือผีกุมารทองและผีลูกกรอกนี้จะต้องมีคุณธรรม และใช้ผีดังกล่าว

ในทางที่ถูกที่ควรเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับตนเองและครอบครัว หากใช้ในทางที่ผิด ทำลายผู้อื่นก็จะก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้างได้

แม่หน้อย มีบทบาทในการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับหญิงตั้งครรภ์และหญิงที่กำลังคลอดลูกว่า ลูกในท้องจะปลอดภัย และเมื่อถึงกำหนดคลอดจะคลอดง่าย เด็กมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ทำให้ลดความกลัว และความกังวลของคนเป็นแม่ในการคลอดลูกได้ แม้ว่าในปัจจุบันวิทยาการทางการแพทย์มีความก้าวหน้าไปมาก แต่แม่หน้อยก็ยังมีบทบาทต่อหญิงตั้งครรภ์ และหญิงที่มีสถานภาพความเป็นแม่ไม่เสถียร นอกจากนั้นในแต่ละสายตระกูลของชาวตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จะกำหนดให้ผู้หญิงเป็นผู้สืบทอดแม่หน้อย โดยรับการสืบทอดจากผู้หญิงที่เป็นแม่รุ่นต่อรุ่น ส่วนใหญ่จะรับต่อเมื่อคนที่นับถือเดิมกำลังจะเสียชีวิต ทำให้ผู้หญิงมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิต และเชื่อว่าแม่หน้อยจะนำพาความร่มเย็นเป็นสุขมาสู่ครอบครัวของตน ดังที่ Phongsai (2019) อธิบายว่า แต่ละสายตระกูลให้ผู้หญิงมีอำนาจในการครอบครอง และกำหนดพื้นที่ตั้งแม่หน้อยภายในบ้าน มีกฎเกณฑ์และการสืบทอดความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่น กฎเกณฑ์เหล่านี้ควบคุมวิถีปฏิบัติของคนในครอบครัวและเครือญาติ ก่อให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิต และความร่มเย็นเป็นสุขในครอบครัว

นอกจากนี้ ผีแม่พังสะดา ยังมีบทบาทในการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคนที่ไปเก็บน้ำผึ้งในป่าว่าจะไม่โดนผึ้งต่อยจนเสียชีวิต หรือตกลงมาจากต้นไม้สูงในขณะที่เก็บน้ำผึ้ง เพราะผีแม่พังสะดาจะคอยปกป้องรักษาคนที่ทำพิธีบูชาผีแม่พังสะดาให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากอันตรายนั่นเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความเคารพยำเกรงต่อผีประจำทรัพยากรของคนในสังคมอีกด้วย

3.5 บทบาทในการสร้างพลังอำนาจของบุคคล ปรากฏในลักษณะของการแสดงความสามารถในการกำกับและสั่งการให้ผีไปกระทำการต่าง ๆ ตามคำสั่งของผู้บังคับ เป็นการใช้ไสยศาสตร์ในการควบคุมผีอีกชั้นหนึ่ง ผู้ที่จะกำกับควบคุมผีจนสามารถสั่งการหรือใช้ผีได้นั้น ต้องเป็นผู้มีคาถาอาคมแก่กล้ามากจึงสามารถกระทำเช่นนั้นได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผีในการส่งเสริมอำนาจให้แก่บุคคลทางหนึ่ง เช่น การทำพิธีเชิญนางไม้ (ผีนางตะเคียน) ซึ่ง Intongkong (1999) ได้กล่าวถึงพิธีกรรมไว้ตอนหนึ่งว่า เชิญนางไม้เป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ของหมอผีเกี่ยวกับการติดต่อกับสิ่งเหนือธรรมชาติคือ ภูตผีที่เรียกว่า “นางไม้” หรือ รุกขเทวี ขอให้นางช่วยทำสิ่งที่ผู้ติดต่อดังกล่าวต้องการ เป็นความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างความเชื่อในอำนาจของภูตผีกับพุทธานุภาพ โดยนำเอาพุทธานุภาพมาเป็นเครื่องปกป้องคุ้มครองตนให้รอดพ้นจากอิทธิฤทธิ์ร้ายของภูตผี และหาวิธีการทำให้ภูตผีเหล่านั้นอยู่ภายใต้อำนาจของตน คอยรับใช้ให้ความช่วยเหลือตนต่อไป เชื่อว่าในต้นไม้มีนางไม้ชอบสิ่งสถิตอยู่และมีอิทธิฤทธิ์มากมักจะเป็นไม้ตะเคียนต้นใหญ่ ๆ ชาวบ้านเชื่อว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวมีอยู่จริง ตามปกติการเชิญนางไม้กระทำเพื่อขอให้นางไปทำร้ายศัตรูของผู้เชิญ หรือผู้ที่มาขอร้องให้ศัตรูเจ็บไข้ได้ป่วยในลักษณะต่าง ๆ หรืออาจทำให้ถึงกับเสียชีวิตหรือเสียชีวิตได้ แล้วแต่คำสั่งของหมอผีผู้เชิญ

บทบาทความเชื่อเรื่องผีในการสร้างพลังอำนาจนี้จะเกิดขึ้นกับบุคคลบางคนเท่านั้น แต่อาจจะกระทบกับคนหลายคนในสังคมระดับกว้าง ซึ่งคนทั่วไปจะรู้สึกกลัว เพราะบุคคลที่ได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจเช่นนี้อาจลำพองใจ ก่อให้เกิดผลร้ายกับผู้อื่นได้ง่าย ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางจิตใจของบุคคล

นั้น ๆ ว่ามีจิตใจไปในทางที่ดีหรือร้ายมากกว่ากัน

3.6 บทบาทเกี่ยวกับการเสี่ยงโชคเสี่ยงทาย ผีที่มีบทบาทในการเสี่ยงโชคเสี่ยงทาย ได้แก่ ผีลูกกรอก และผีกุมารทอง ซึ่งผีทั้งสองตนนี้ นอกจากจะใช้ให้เฝ้าและปกป้องรักษาบ้านเรือนแล้ว ยังสามารถขอโชคลาภจากผีเหล่านี้ได้ โดยการเซ่นไหว้หรืออบนบานศาลกล่าวด้วยสิ่งของหรือเครื่องเซ่นต่าง ๆ นอกจากนี้หากให้การบ่นบานศาลกล่าวหรือการเสี่ยงโชคเสี่ยงทายได้ผล ผู้บูชากุมารทองหรือผีลูกกรอกต้องปฏิบัติตนเป็นคนดี ใช้กุมารทองทำในสิ่งที่ดี ซึ่งความเชื่อนี้มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมจิตใจของคนในสังคมให้เป็นคนดี มีศีลธรรม ใช้กุมารทองในทางที่ดี ไม่ละเมิดจรรยา สอดคล้องกับ Shengyang (2013) ที่ให้ความเห็นว่า ผู้บูชากุมารทองส่วนใหญ่เชื่อว่ากุมารทองเคยได้รับคำสอนจากพระสงฆ์ หน้าที่ของกุมารทองคือช่วยเหลือมนุษย์แทนที่จะทำร้ายมนุษย์ เพราะฉะนั้นคนไทยจึงเชื่อกันว่า การเลี้ยงกุมารทองนั้นจะช่วยให้ตนเองได้บุญ แต่ถ้าผู้บูชาใช้ให้กุมารทองทำในสิ่งไม่ดี ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ละเมิดจริยธรรมนั้น ผู้บูชาไม่เพียงแต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากกุมารทอง หากยังจะต้องได้รับกรรมอีกด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้โลกจะเปลี่ยนไปเป็นยุคโลกาภิวัตน์ แต่การเสี่ยงโชคเสี่ยงทายก็ไม่เลือนหายไปจากสังคมไทย นอกจากนี้การนับถือผีและการพึ่งอำนาจของผีก็ยังคงอยู่คู่สังคมไทยที่คนในสังคมนับถือศาสนาพุทธอย่างแยกจากกันไม่ออก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอำนาจผีอาจจะดลบันดาลให้คนที่เคารพนับถือหรืออบนบานศาลกล่าวอำนาจผีประสบความสำเร็จตามที่ขอได้ แต่ก็เชื่อว่าจะเป็นเช่นนั้นทุกครั้งไป เพราะการเสี่ยงโชคเสี่ยงทาย และการพนันมีความเสี่ยงสูง ดังนั้นคนที่มีความเชื่อเรื่องอำนาจผีดังกล่าวควรชยันต์มาหากิน ประกอบอาชีพที่สุจริต และใช้อำนาจผีนั้นในการเสริมแรงทางบวก เพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจและแรงผลักดันในการประกอบอาชีพจะเป็นผลดีที่สุด

3.7 บทบาทเกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่/ครองเรือน ผีที่เข้ามามีบทบาทในเรื่องนี้มากที่สุด คือ ผีเต้า ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษชนิดหนึ่ง การที่บ่าวสาวจะใช้ชีวิตร่วมกัน นอกจากจะต้องบอกล่าวให้ญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายรับรู้แล้ว ยังจำเป็นต้องบอกล่าวให้ผีเต้ารับรู้ด้วย โดยการทำพิธีเซ่นไหว้ผีเต้าด้วยไก่กั่วเต้า (ไก่ต้มทั้งตัว) และสุราในวันที่บ่าวสาวแต่งงาน ซึ่งนอกจากแสดงให้เห็นถึงการให้เกียรติพ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายแล้ว ยังเป็นการแสดงออกถึงความรัก ความผูกพันต่อผีบรรพบุรุษ และไม่เคียดแค้นว่าผีบรรพบุรุษเป็นคนอื่นไกล แต่เปรียบเหมือนคนในครอบครัวที่อยู่ในอีกภพภูมิหนึ่งเท่านั้นเอง ซึ่งผีบรรพบุรุษนี้จะทำหน้าที่ปกป้องรักษาและคุ้มครองลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุขมีความสุขตลอดไป ดังที่ Jarernpanit (2016) ให้ความเห็นว่า การนับถือผีบรรพบุรุษเป็นการแสดงถึงความผูกพันกันในครอบครัวและเครือญาติ เนื่องจากการนับถือผีนั้นเป็นการสืบสายตระกูลแบบสายโลหิต เมื่อมีงานประเพณีสำคัญ ๆ เช่น เสนเรือนหรือการเซ่นไหว้ผีเรือน ผีบรรพบุรุษ เครือญาติ พี่น้องของคนนี้นับถือผีเดียวกันจะมารวมตัวช่วยเหลือกัน เป็นการแสดงให้เห็นถึงความผูกพันกันภายในครอบครัวที่ยึดโยงผ่านความเชื่อในการนับถือผี เพราะเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะคอยปกป้องรักษา และคุ้มครองลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข การคงอยู่ของความเชื่อเรื่องผีจึงมีความสำคัญต่อความคิด จิตใจ ตลอดจนจนเป็นจารีตประเพณีสำคัญที่ต้องสืบทอด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมในการวิเคราะห์ความเชื่อในการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีทั้งหมด 30 ชนิด ซึ่งความเชื่อเรื่องผีมีมาช้านานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยมีการเล่าสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษผีบางตน แม้หลายคนจะไม่เคยพบเจอด้วยตนเองหรือไม่รู้จักชื่อ แต่ก็มีเชื่อว่ามีอยู่และเชื่อว่า “ผี” แต่ละตนสามารถบันดาลทุกข์สุขให้กับมนุษย์ได้ ดังที่ Phromkaew (2001) กล่าวว่า ความเชื่อเรื่อง “ผี” ของมนุษย์มีมาช้านานและปรากฏอยู่ในสังคมต่าง ๆ ทุกยุคทุกสมัย จึงกล่าวได้ว่าเป็น “ความเชื่อสากล” หรือ “วัฒนธรรมร่วม” อย่างหนึ่งของมนุษยชาติ และ Rueangnarong (2016) ที่กล่าวว่า คนได้มีความเชื่อที่สืบทอดกันมา โดยยึดมั่นว่าจะช่วยให้ปลอดภัยและมีความสุขในชีวิตหนึ่งในความเชื่อของคนได้คือ ความเชื่อเรื่องผีบางตน ได้แก่ ผีแม่ซื้อ ผีครุหมอ ผีตายาย และเทวดานอกจากนี้ ผู้วิจัยยังแบ่งผีทั้ง 30 ชนิด สามารถแบ่งได้ 3 ประเภท คือ 1) ผีดี 2) ผีกึ่งดีกึ่งร้าย และ 3) ผีร้าย ซึ่งผีทั้ง 3 กลุ่มนี้ คนในชุมชนมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ผีดีมักเป็นผีที่คอยช่วยเหลือดูแลและปกป้องรักษาลูกหลานให้มีความสุขความเจริญ อยู่เย็นเป็นสุข แคล้วคลาดจากอันตรายทั้งหลายทั้งปวง หรือช่วยรักษาโรคร้ายไข้เจ็บ ส่วนผีกึ่งดีกึ่งร้ายจะคอยดูแลปกป้องรักษาลูกหลานที่เป็นมนุษย์ให้มีความสุขร่มเย็นเป็นสุข ดลบันดาลโชคลาภและสิ่งที่ดีให้เกิดแก่ลูกหลานที่ให้ความเคารพบูชา และลงโทษผู้ที่ไม่เคารพยำเกรง ไม่กราบไหว้ ส่วนผีร้ายนั้นจะเป็นผีที่ดุร้าย ส่วนใหญ่จะสิงสถิตอยู่ตามทรัพยากรธรรมชาติ มักหลอกหลอนและให้โทษคนที่ดวงตกเสมอ ๆ สอดคล้องกับคำกล่าวของ Phromkaew (2001) ที่ว่า ความเชื่อเรื่อง “ผี” ของชาวไทยพุทธภาคใต้มีหลายลักษณะ เมื่อวิเคราะห์โดยภาพรวมสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ผีชั้นสูงหรือผีดี ได้แก่จำพวก “เทพ” ซึ่งแบ่งได้เป็นเทพชั้นสูง และเทพโดยทั่วไป 2) ผีชั้นกลางหรือผีกึ่งดีกึ่งร้าย แบ่งได้หลายกลุ่ม ได้แก่ ผีประจำทรัพยากรธรรมชาติ ผีประจำทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ผีประจำบ้านเรือนและถิ่นที่อยู่อาศัย ผีบรรพบุรุษ ผีวีรบุรุษ เป็นต้น และ 3) ผีชั้นต่ำหรือผีร้าย แบ่งได้เป็นผีร้ายที่อยู่ตามธรรมชาติทั่วไป และผีร้ายที่อยู่ในรก

ปัจจัยที่ส่งผลให้ความเชื่อเรื่องผียังคงอยู่ในชุมชนทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ มีหลายปัจจัย ดังนี้

ประการแรก ความเชื่อเรื่องผีมีบทบาทและเกี่ยวข้องกับทุกช่วงขณะชีวิตของชาวทุ่งใหญ่ ไม่แตกต่างจากสังคมภาคเหนือหรือสังคมภาคอีสาน สอดคล้องกับที่ Nangkasem (2015) ชี้ว่า วิถีชีวิตของชาวอีสานจะเกี่ยวข้องกับเรื่องผีอยู่เสมอ เช่น การทำพิธีบอกผีตาแฮกในต้นฤดูการที่จะมีการทำไร่ไถนา การขอฝนจากผีฟ้าพญาแถน การนับถือผีบรรพบุรุษ และผีประจำสถานที่ เป็นต้น

ประการที่สอง อิทธิพลความเชื่อจากศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นความเชื่อกระแสหลัก มีแนวคิดบางประการที่สอดคล้อง และส่งเสริมความเชื่อเรื่องผีให้มีความหนักแน่นยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Meethaisong (2011) ชี้ให้เห็นว่า พัฒนาการด้านความเชื่อเมื่อศาสนาพุทธเข้ามาเผยแผ่ในภายหลังศาสนาพุทธมีลักษณะที่เป็นรากฐานความเชื่อและมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผี ได้แก่ แนวคิด

เกี่ยวกับสังสารวัฏหรือการเวียนว่ายตายเกิด แนวคิดเรื่องกรรมที่เชื่อมโยงกับสังสารวัฏ ซึ่งเป็นการอธิบาย การเกิดใหม่และเงื่อนไขที่แตกต่างของชีวิตที่เกิดจากผลของการกระทำ และแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษ หรือให้รางวัลจากสิ่งที่มีพลังอำนาจเหนือมนุษย์อยู่ก่อนแล้ว เป็นการสนับสนุนความเชื่อเดิมให้มีน้ำหนัก และดูเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น เป็นการตีความใหม่ให้เข้ากับความเชื่อเดิม และสามารถนำไปปฏิบัติ ในวิถีชีวิตได้อย่างกลมกลืน

ประการที่สาม การบอกเล่าแบบปากต่อปากจากบรรพบุรุษ เช่น เชื่อว่าเปรตเป็นวิญญาณ ของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วและไปเกิดยังเปรตวิสัยในนรก มีปากเท่ารูเข็ม มือยาวใหญ่เท่าใบตาล ทนทุกข์ทรมาน อดอยากหิวโหย เพราะขณะที่เป็นมนุษย์อยู่ ได้ทำบาปกรรมไว้ และจะมีรูปร่างต่าง ๆ ตามผลกรรมที่ได้กระทำมา ลูกหลานจึงร่วมแรงร่วมใจกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษในเดือนสิบ ของทุก ๆ ปี เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีที่มีต่อบรรพบุรุษ ดังที่ Kasem (2009) อธิบายว่า เมื่อเชื่อแล้วลูกหลานก็จะทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ โดยเฉพาะในช่วงวันเวลาตามความเชื่อที่กำหนดไว้ ว่าบรรพบุรุษล่วงลับไปแล้ว และต้องเสวยกรรมอยู่ยมโลกในช่วงวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ จนถึงแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ ยมบาลจะอนุญาตให้มาเยี่ยมลูกหลานยังเมืองมนุษย์ 15 วัน ในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ จะมีการทำบุญรับตายาย และในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ ถือเป็นวันที่เปรตชนทั้งหลายต้องกลับนรกตามเดิม ลูกหลานก็ต้องทำบุญอุทิศให้เปรตชนอีกครั้งเป็นการส่งตายาย

ประการที่สี่ การประสบพบเจอหรือสัมผัสด้วยตนเอง กล่าวคือ ชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัด นครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอนโรร่า เป็นวิญญาณของบรรพบุรุษที่มีวิชา ความรู้แก่กล้า สามารถช่วยเหลือลูกหลานให้พบกับความสุขความเจริญ หรือรักษาอาการเจ็บป่วยไข้ ให้ลูกหลานได้ อีกทั้งยังสามารถติดต่อกับลูกหลานผ่านคนทรง ซึ่งเป็นลูกหลานของครุหมอนโรร่าเอง แต่ทว่าคนรุ่นใหม่หลายคนก็มองว่าความเชื่อเรื่องผีเป็นสิ่งกึ่งมาย ไร้สาระ ผีไม่มีอยู่จริง จับต้องไม่ได้ และจะเชื่อในสิ่งที่ตนมองเห็น สัมผัสได้ และอธิบายได้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มากกว่า ดังที่ Phet-Awut (interview, 2022, April 29) เล่าว่า แต่เดิมไม่เคยเชื่อเลยว่าครุหมอนโรร่ามีอยู่จริง และ อาการป่วยไข้ที่เป็นอยู่เกิดจากอำนาจของครุหมอนโรร่า แต่เมื่อตนไปรักษาอาการป่วยไข้ที่โรงพยาบาล หลายแห่งทั้งใกล้และไกล หมอกลับพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าไม่มีอาการป่วยไข้ แต่ทว่าเมื่อกลับมาบ้าน อาการป่วยไข้ยิ่งกลับทวีความรุนแรงมากขึ้น จึงตัดสินใจไปหาหมอบ้านซึ่งเป็นหมอ ก็นทราบที่เกิดจาก ครุหมอนโรร่าลงโทษที่ละเลยไม่ยอมตั้งหิ้งครุหมอน ทั้งที่ตนเองมีเชื้อสายโรร่า แต่ปฏิเสธว่าไม่มีและ ไม่สนใจรับครุหมอนโรร่าเข้ามาในครอบครัว เมื่อทราบดังนั้นจึงตัดสินใจไปหาโรร่าใหญ่ที่เป็นครือญาติ เพื่อให้มาตั้งหิ้งครุหมอนโรร่าให้ ปรากฏว่าอาการเจ็บป่วยไข้หายเป็นปกติทั้ง จึงทำให้เชื่อว่าผีครุหมอนโรร่า มีอยู่จริง และยอมรับนับถือครุหมอนโรร่าแต่นั้นมา

ประการที่ห้า การสืบทอดตามแบบอย่างของพ่อแม่จากรุ่นสู่รุ่น เช่น เชื่อว่าแม่หน้อยเป็น วิญญาณตายายที่นับถือในสายตระกูล มีหน้าที่ในการคุ้มครองลูกหลานไม่ให้มีโรคภัยไข้เจ็บ หากประพฤติ ปฏิบัติดี ให้ความเคารพบูชาแม่หน้อย แต่ในทางกลับกันแม่หน้อยอาจเป็นต้นเหตุที่ทำให้เด็กหรือผู้ใหญ่ ต้องเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุได้ หากบนบานแล้วไม่ทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับแม่หน้อย ผู้นับถือและ

ลูกหลานจึงเชื่อว่าแม่หนุ่ยมีอยู่จริง และต้องสืบทอดแม่หนุ่ยจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งผู้สืบทอดแม่หนุ่ยต้องเป็นผู้หญิงที่อยู่ในสถานภาพความเป็นแม่ แล้วส่งต่อแม่หนุ่ยให้กับลูกสาวที่แต่งงานมีครอบครัวและมีลูกไว้สืบตระกูล ดังที่ Phongsai (2019) อธิบายว่า ในการส่งมอบแม่หนุ่ย ผู้หญิงที่อยู่ในสถานภาพความเป็นแม่หรือลูกสาวจะต้องเป็นผู้สานต่อแม่หนุ่ย (สอบที่สานด้วยใบเตยหนาม) ขนาดเล็กรูปทรงกระบอก ภายในใส่หมาก พลู และเทียนเป็นเครื่องสักการะ บางครอบครัวจะใส่ไข่ไก่ดิบไว้ในสอบแม่หนุ่ย คนที่สามารถเปลี่ยนไข่ภายในสอบได้คือผู้หญิงที่อยู่ภายในครอบครัวเท่านั้น

2. พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือ “ผี” ของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาพบว่า พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีของชาวไทยกลุ่มนี้ จัดขึ้นเพื่อเป็นการบวงสรวงบูชาผีกึ่งดีกึ่งร้าย (ผีชั้นกลาง) เพื่อขอให้ผีเหล่านั้นได้ช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองตามที่ตนได้บนบานศาลกล่าวหรืออ้อนวอนไว้ ส่วนผีร้ายนั้นส่วนใหญ่จะไม่นิยมบวงสรวงบูชา เพราะเชื่อว่าผีพวกนี้ให้โทษมากกว่าให้คุณต่อมนุษย์ จึงหาวิธีกำจัดมากกว่า แต่ก็มีพิธีกรรมบางอย่างที่กระทำขึ้นเพื่อบูชาผีร้ายให้ช่วยบันดาลโชคลาภให้ เช่น การขอหวย เป็นต้น ซึ่งมีวิธีปฏิบัติตามบริบทของสังคมวัฒนธรรมและพื้นฐานของความเชื่อ แบ่งพิธีกรรมย่อยได้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) พิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ 2) พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต และ 3) พิธีกรรมเบ็ดเตล็ด สอดคล้องกับคำกล่าวของ Phromkaew (2001) ที่กล่าวว่า ความเชื่อเรื่อง “ผี” ของชาวไทยพุทธภาคใต้เป็นมูลเหตุให้เกิด “พิธีกรรม” ที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีในลักษณะต่าง ๆ มากมาย เพื่อเป็นการเช่นสรวงบูชาและวิงวอนให้ผีที่ตนเองนับถือได้ช่วยเหลือตนให้พ้นจากเหตุร้ายต่าง ๆ และดลบันดาลให้ชีวิตประสบแต่ความสุข ความเจริญ สมหวังในสิ่งที่ปรารถนา นอกจากนี้ชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังให้ความสำคัญกับพิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะพิธีกรรมเกี่ยวกับอาชีพการรำโนรา และพิธีกรรมเกี่ยวกับอาชีพหมอพื้นบ้าน รวมถึงพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตด้วย เพราะหากทำไม่ถูกต้อง ไม่ให้ความเคารพต่อครูบาอาจารย์หรือผีบรรพบุรุษก็จะทำให้เกิดโทษหรือเหตุเภทภัยที่ไม่ดีต่าง ๆ ได้ เมื่อเกิดความเกรงกลัวต่ออำนาจผี และเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต จึงทำให้เกิดพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผี จนยากที่จะแยกออกจากชีวิตประจำวันของคนกลุ่มนี้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Sakunasing (2013) กล่าวว่า มนุษย์จินตนาการคิดสร้างเทวดา ผีสง นางไม้ ภูตผีปีศาจ วิญญาณต่าง ๆ ขึ้น เป็นการสมมติแทนสิ่งลึกลับที่มีอำนาจ เมื่อสร้างขึ้นหรือสมมติขึ้นแล้ว ก็ต้องแสดงออกด้วยความเคารพยำเกรง โดยจัดพิธีกรรมต่าง ๆ บวงสรวง เพื่อให้สิ่งมีอำนาจหรือผู้บันดาลคุณหรือโทษแก่มนุษย์พอใจ จะได้เมตตา ไม่ทำร้าย และบันดาลความสุขให้แก่มนุษย์ ความเชื่อเช่นนี้มีทุกท้องถิ่นทุกประเทศ และออกมาในรูปของไสยศาสตร์หรือลัทธิบูชาเทพคล้ายคลึงกัน โดยต่างมีเทพเจ้า นางฟ้า ภูตผีปีศาจต่าง ๆ เป็นผู้ทรงอำนาจเหนือมนุษย์

พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวทุ่งใหญ่ ล้วนมีอิทธิพลมาจากความเชื่อเรื่องการนับถือผี ความเชื่อในพุทธศาสนา และความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์เกี่ยวกับกลางบอกเหตุและเครื่องรางของขลัง โดยมีพื้นฐานมาจากความเชื่อเรื่องผีเป็นหลัก เมื่อเกิดเป็นพิธีกรรมจึงมีผลทางจิตใจแก่คนในชุมชน ก่อให้เกิดความสุข ความสบายใจ เมื่อทำการเช่นไหว้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ เพื่อเป็นการบอกกล่าว

ให้ทราบ และเป็นกรกระทำเพื่อให้บรรพบุรุษและผีนั้น ๆ พึงพอใจที่ลูกหลานให้ความเคารพยำเกรง โดยผีบรรพบุรุษจะดลบันดาลให้ลูกหลานมีความสุข และได้รับผลประโยชน์ตามที่คาดหวัง สอดคล้องกับที่ Phayomyong (1985) ชี้ให้เห็นว่า การนับถือผีเป็นความเชื่อพื้นฐานให้เกิดการกระทำสิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านดีและด้านร้าย คนโบราณจึงสร้างความศรัทธาให้แก่ลูกหลาน เช่น ความเชื่อเรื่องภูตผีว่ามีอิทธิฤทธิ์ที่จะบันดาลความสุขหรือความทุกข์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและครอบครัวได้

นอกจากนี้ชาวอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการประพฤติปฏิบัติพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีอย่างเคร่งครัด สืบต่อมาเป็นประเพณีที่ลูกหลานต้องปฏิบัติถึงปัจจุบัน ถึงแม้ภายหลังได้ยอมรับนับถือ และมีการปฏิบัติตามแนวทางพุทธศาสนาเข้าไปเพิ่มความเชื่อดั้งเดิม แต่ไม่ได้นำไปทดแทนความเชื่อดั้งเดิม อีกทั้งหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความขัดแย้งเมื่อมีการปฏิบัติพิธีกรรมร่วมกัน จึงทำให้พิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผียังคงฝังรากลึกในจิตสำนึกของคนในสังคมจนถึงปัจจุบัน

3. บทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธซึ่งในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีทั้งหมด 7 บทบาท ซึ่งเห็นได้ว่าชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธจำนวนไม่น้อยในอำเภอทุ่งใหญ่ ที่เชื่อว่าผีมีอยู่จริงทั้ง ๆ ที่ไม่เคยประสบพบเจอผีด้วยตนเองมาก่อน เพียงแต่เชื่อตามคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมาจากบรรพบุรุษ หรือได้รับความเชื่อนี้จากสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ และวิดิทัศน์ เป็นต้น จึงทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีดูเหมือนจะเป็นเรื่องทิ้งมลาย แต่กระนั้นความเชื่อเหล่านี้นำมาซึ่งวิถีคิด และพิธีกรรมในสังคมที่ยังคงมีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน แม้บทบาททางสังคมของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จะยากแก่การพิสูจน์ แต่ก็ถือได้ว่าส่งผลกระทบต่อจิตใจและการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน สอดคล้องกับ Phromkaew (2001) ที่กล่าวว่า ความเชื่อเรื่องผีมีบทบาทต่อชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าใครจะเชื่อถือศรัทธา และหวังให้อ่านาจผีเข้ามาช่วยเหลือแก้กฏลดทอนทางด้านใด และเป็นที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งคือ ถึงแม้ว่าโลกจะมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงอย่างเช่นในปัจจุบัน แต่ความเชื่อเรื่องผีก็ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่อย่างเด่นชัดในสังคมไทยในทุกวันนี้ จนดูเหมือนเป็นระบบความเชื่อที่อยู่เคียงคู่กับวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ ซึ่งทำให้เห็นว่ารระบบความเชื่อดังกล่าวเป็นสิ่งที่อยู่เหนือกาลเวลา และปรากฏการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

แม้การหลังไหลทางเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์จะเจริญก้าวหน้าไปมาก แต่ผีก็ยังมีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อดั้งเดิมของคนในชุมชนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น แม้ว่าพุทธศาสนาจะหลังไหลเข้ามา แต่ความเชื่อเรื่องผีและบทบาทของผีก็ไม่ได้เลือนหายไป แต่กลายเป็นการนับถือศาสนาพุทธผสมกับการนับถือผีแบบชาวบ้านเหมือนอย่างการนับถือผี ความเชื่อ และพิธีกรรมในการนับถือผีภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย สอดคล้องกับ Thongtao (2020) ที่ชี้ว่าความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อดั้งเดิมของภาคอีสานซึ่งมีความเชื่อและประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีเป็นหลัก จนกระทั่งความเชื่อ

ทางศาสนาทั้งพุทธและศาสนาพราหมณ์เข้ามาราวพุทธศตวรรษที่ 14 พุทธศาสนาในภาคอีสานไม่ได้มีความเชื่อที่ผ่านการวิวัฒนาการภายใต้ระบบวัฒนธรรมความเชื่อของท้องถิ่นที่หลากหลาย จนกลายเป็นศาสนาพุทธแบบชาวบ้าน (Popular Buddhism)

อย่างไรก็ตาม เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กระแสโลกาภิวัตน์หลังไหลเข้ามา ความรวดเร็วในการสื่อสารและการรับข้อมูลต่าง ๆ สามารถเข้าถึงบุคคลในสังคมได้ทุกเพศทุกวัย ทำให้แนวคิดแบบวิทยาศาสตร์และหลักของเหตุผลแบบคนรุ่นใหม่มีผลต่อวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องผี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นวัฒนธรรมแบบปัจเจกบุคคล สอดคล้องกับ Burasith, Pornsiripongse, and Sasiwongsaroj (2015) ที่อธิบายว่า ความเชื่อในหลักเหตุผลและกฎหมายของคนรุ่นใหม่จะเข้ามาควบคุมสังคม ส่งผลให้วัฒนธรรมแบบปัจเจกค่อย ๆ เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมแบบรวมกลุ่ม จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าปัจจุบันมีการตั้งคำถามจากคนรุ่นใหม่เกี่ยวกับการมีอยู่ บทบาท และความสำคัญของความเชื่อเรื่องผีมากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นธรรมดาที่ว่าเมื่อสังคมรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อหรือวัฒนธรรมแบบเดิมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงไม่แปลกที่ความเชื่อเรื่องผีหรือพิธีกรรมบางอย่างถูกลดบทบาทและความสำคัญลง เช่น การบูชาผีแม่เชื่อให้ช่วยดูแลสุขภาพของเด็กแรกเกิด เพราะความก้าวหน้าทางการแพทย์มีมากขึ้น การขอหวยจากผีนางงูไม้ เนื่องจากคนปัจจุบันมองว่างมงาย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีหลายอย่างยังคงมีบทบาทต่อชุมชนและดำรงอยู่ได้จากการที่คนในสังคมปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ด้วยการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบหรือรูปแบบของพิธีกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

การวิจัยเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีกับบทบาททางสังคมของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยเหตุที่แต่ละท้องถิ่นล้วนมีเอกลักษณ์ ความเชื่อและพิธีกรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการนำผลการวิจัยไปใช้ อาจพบความเหมือนและความแตกต่างของรูปแบบความเชื่อและพิธีกรรม ผู้นำผลการวิจัยไปใช้ต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น และหัวข้อในการวิจัย ตลอดจนการเลือกขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย ควรมีสังคมวัฒนธรรมคล้ายหรือใกล้เคียงกับงานวิจัยนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมการนับถือผีของท้องถิ่นหนึ่งกับอีกท้องถิ่นหนึ่งในจังหวัดเดียวกัน เพื่อให้เห็นภาพเฉพาะกรณีนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมในการนับถือผีของคนในภาคใต้เปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ เพื่อเป็นการศึกษาในระดับกว้างต่อไป
3. ควรมีการวิเคราะห์ตีความความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผี เพื่อให้เห็นถึงระบบคิดของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติและสังคมให้มากขึ้น เพื่อให้เห็นว่าเรื่องดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่ควรค่า

แก่การศึกษา และเป็นเรื่องของ “ความหมาย” มากกว่าจะเป็นเรื่องของ “ความจริง” ซึ่งอาจทำให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมของมนุษย์ได้อย่างแท้จริงมากกว่าการมองในเชิงวิทยาศาสตร์

4. ควรมีการศึกษาความเชื่อด้านอื่น ๆ ของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้ เช่น ความเชื่อและพิธีกรรมในการแต่งงาน ความเชื่อในพิธีห่าพรากของคนภาคใต้ และความเชื่อเกี่ยวกับพิธีศพ เป็นต้น

5. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมด้านอื่น ๆ ของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้กับภูมิภาคอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- Boonkham, P. (2022, April 4). *Nora lineage* (interview). [in Thai]
- Boonkham, S. (2022, March 30). *Nora lineage* (interview). [in Thai]
- Burasit, Y., Pornsiripongse, S., & Sasiwongsaroj, K. (2015). “Phi-Pob” (ogre): A remaining discourse in digital age. *Journal of Language and Culture*, 34(2), 93-109. [in Thai]
- Bussarat, P. (1996). *Nora legends: Cultural and social relationship system of Songkhla Lake Basin*. Songkhla: Thaksin Institute of Education, Thaksin University. [in Thai]
- Chaisawat, N. (2019). Beliefs about ancestral spirits of southern Thai people: Ghosts, beavis and angels. *Journal of Wiwittawansan*, 3(2), 81-97. [in Thai]
- Chamnankit, B. (2022, April 1). *Nang Kwak lineage* (interview). [in Thai]
- Chuenka, R. (2021). Significance and ritual functions of ramakien characters worship in Bang Pla Community, Amphoe Bang Phli, Samut Prakan Province. *Journal of Liberal Arts, Maejo University*, 9(2), 121-142. [in Thai]
- Ganjanapan, A. (2001a). *Community dimension: Local ray of thinking about rights, powers and resource management*. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Ganjanapan, A. (2001b). *Complex thinking in community research: Dynamics and potential of communities in development*. Bangkok: Research Fund Office. [in Thai]
- Hongthong, A. (2022, March 9). *Nora lineage* (interview). [in Thai]
- Intongkong, S. (1999). Chern Nang Mai. In *The Encyclopedia of Central Thai Culture Volume 5* (pp. 2172-2173). Bangkok: Thailand Cultural Foundation encyclopedia Commercial Bank of Thailand. [in Thai]
- Jarernpanit, T. (2016). Ghosts and power: Through ghosts believing of Thai Song Dum, Tambon Pun Sao, Bang Ra Gum, Phitsanulok. *Journal of Ratchaphruek*, 14(2), 67-74. [in Thai]

- Kasem, P. (2009). *Value of southern wisdom in the Sat Duan Sip*. Nakhon Si Thammarat: San Nakhon Si Thammarat. [in Thai]
- Meethaisong, T. (2011). *Ghost and Buddhism, a blend of beliefs*. Bangkok: Inthanin. [in Thai]
- Nangkasem, N. (2015). Belief in the Pu Ta ghost in the Northeastern region: A case study of Ban Khon Buri, Khon Buri tai Subdistrict, Khon Buri District, Nakhon Ratchasima. *Journal of Humanities, Ramkhamhaeng University*, 4(1), 88-98. [in Thai]
- Nankhantee, A. (2018). The dynamics of ghost worship of the Ban Noen Sa-at Lao ethnic group in the context of modern societ. *Journal of Nakhon Phanom University*, 8(2), 97-106. [in Thai]
- Na Thalang, S. (2014). *Folklore theory: Scientific methods for the analysis of myths-folktales*. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Nitjaran, N. (2007). *Nora: Symbols, rituals, Southern Thai indentity around Songkhla Lake in the globalization era* (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok [in Thai]
- Phayomyong, M. (1985). *Beliefs of Thai people in culture: Beliefs*. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Phet-Awut, J. (2022, April 29). *Nora lineage* (interview). [in Thai].
- Phongpit, S. (1999). *"Ghost": Traces of Thai beliefs*. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Phongsai, S. (2019). Mae Nui: Meaning, value and reflection of southern Thai women's power. *Journal of Inthanin Thaksinsan*, 14(2), 9-37. [in Thai]
- Phromkaew, P. (2001). *Beliefs and rituals related to animism and social roles of Thai Buddhists in the south* (Research report). Songkhla: Thaksin University. [in Thai]
- Rakquest, P. (2022, March 29). *Nora lineage* (interview). [in Thai]
- Rueangnarong, P. (2016). *Wannakam lae pasa thin tai*. Bangkok: Sathapornbooks. [in Thai]
- Sakunasing, L. (2013). *Khamchuea lae prapheni: Koet taengngan tai*. Bangkok: Phrao. [in Thai]
- Sanyawiwat, S. (2000). *Sociological theory of creation, valuation and utilization*. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Shengyang, W. (2013). Preliminary study on the spread of Thai Kumanthong belief. *Journal of Ramkhamhaeng*, 33(2), 117-133. [in Thai]
- Thongtao, P. (2020). The Roles of beliefs about the spirit to Isan society: A case study of Ubon Ratchathani. *Journal of Liberal Art, Rang Sit University*, 15(2), 221-236. [in Thai]